

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap

Specialistsjuksköterskeprogrammet

Hur påverkas patienter med psykiatrisk problematik av vårdhundar?

En litteraturstudie

Författare

Mathilda Iversen Ahrén

Examensarbete i Vårdvetenskap

Inriktning mot psykiatrisk vård.

Avancerad nivå, 15 hp

VT 2012

Handledare

Kristina Haglund

Examinator

Caisa Öster

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Intresset för att använda hundar inom vården har ökat bland patienter och personal. Forskning har påvisat fysiologiska, psykologiska, emotionella och sociala effekter genom användning av vårdhundar. I dagsläget finns ingen sammanställd forskning om hur detta påverkar patienter med psykiatrisk problematik. **Syfte:** Syftet med studien var att undersöka hur vårdhundar påverkar patienter med psykiatrisk problematik. **Metod:** Metoden var en litteraturstudie bestående av 20 vetenskapliga artiklar, 16 kvalitativa och fyra kvantitativa studier, publicerade mellan åren 1989 och 2011. **Resultat:** Resultatet påvisar effekter som förbättrade psykiatriska symtom, förbättrad social interaktion samt stärkt självkänsla, självförtroende och självbestämmande. **Slutsats:** Litteraturstudiens resultat tyder på att hundassisterad intervention tycks vara en biverkningsfri metod som kan förbättra patientens livskvalitet genom ökat fysiskt och psykiskt välbefinnande. Detta gäller oavsett patientens psykiatriska problematik eller ålder.

Sökord: Hundassisterad intervention, Hund, Omvårdnad, Psykiatri.

ABSTRACT

Background: The interest in using dogs within health care has increased among patients and staff. Research has shown physiological, psychological, emotional and social benefits through the usage of animal assisted therapy. Presently there is no compiled research of how this affects patients with psychiatric problems. **Aim:** The aim of the study was to examine how animal assisted therapy using dogs affects patients with psychiatric problems. **Method:** The method used was a literature study consisting of 20 scientific articles; 16 qualitative and four quantitative, published between the years 1989 and 2011. **Result:** The result point out effects such as improved psychiatric symptoms, improved social interaction and improved self-esteem, self-confidence and self-determination. **Conclusion:** The result of the literature study suggests that the usage of dogs in animal-assisted therapy seems to be a method free of side effects, that increase the patient's quality of life through improved physical and psychological well being. This is regardless of the psychiatric problem and age of the patient.

Keywords: Animal assisted therapy, Dog, Nursing, Psychiatric.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
Definition hundassisterad intervention	1
Definition hundassisterad aktivering	1
Utbildning av vårdhundar/användning av vårdhundar i Sverige	1
Zoonoser	2
Historik	2
Tidigare forskning	3
Problemformulering	4
1. Syfte	5
Frågeställning	5
2. METOD	5
Design	5
Datainsamlingsmetod	5
Urval	5
Tabell 1	5
Analysmetod	7
Etiska överväganden	7
3. RESULTAT	8
Tabell 2.	8
Förbättrade psykiatriska symtom	18
Social interaktion	19
Självkänsla, självförtroende och självbestämmande	19
4. DISKUSSION	20
Sammanfattning	20
Resultatdiskussion	21
Metoddiskussion	24
Slutsats	25
Praktisk betydelse	25
5. REFERENSER	26

INLEDNING

Intresset för att använda hundar inom vården ökar bland både personal och patienter. I dagsläget finns vårdhundar anställda i 42 kommuner i Sverige (1). Två metoder som bland annat används är Animal Assisted Therapy och Animal Assisted Activity.

Animal assisted therapy [AAT] / Hundassisterad intervention [HIA]

Interventionen innebär att djuret, vanligtvis hund, ingår i en planerad behandlingsprocess på uppdrag av legitimerad personal som t.ex. läkare, sjukgymnaster, psykologer och sjuksköterskor. Metoden syftar till att förbättra patientens fysiska, psykiska, kognitiva, emotionella och sociala funktioner (2,3).

Animal assisted activity [AAA] / Hundassisterad aktivering. [HAA]

Aktiveringen avser att stödja patientens aktivering till egenvård och uppmuntra till att utföra olika aktiviteter tillsammans med hunden (2).

Utbildning av vårdhund och användning i Sverige

Alla hundar har inte de egenskaper som krävs för att bli en bra vårdhund, därför använder vårdhundsskolan i Sverige sig av lämplighetstest. Hunden måste ha bra självförtroende och vara trygg samt ha förmågan att koppla av i nya och stökiga miljöer. Den ska också ha en stor vilja att lära sig saker och att samarbeta med okända människor. Hunden ska också fungera med människor som har avvikande rörelsemönster och andra ovanliga beteenden. Lämplighetstestet föregås alltid av en veterinärbesiktning för att säkerställa att djuret är friskt. Då hunden genomgått och godkänts i lämplighetstestet får hundägaren med stöd av en utvald hundinstruktör utbilda hunden i de moment som arbetet kräver som ett första steg på utbildningen, vilket brukar ta mellan sex till tolv månader. Det andra steget innebär att hundföraren får lära sig hur hunden kan användas mer specifikt i kontakten med patienterna. För att sedan diplomeras som professionellt vårdhundsteam genomgår hund och förare ett praktiskt test i en lämplig vårdmiljö, och därefter kan vårdhundsteamet arbeta på remiss från legitimerad personal som läkare, sjuksköterskor och arbetsterapeuter (1).

I Sverige används idag vårdhundar främst inom äldreomsorgen och vid rehabilitering av barn och ungdomar, men också med vuxna med förvärvad hjärnskada. Vårdhunden hjälper då till med minnesträning, finmotoriksträning, träning vid stroke och fysisk träning samt kognitiv träning och socialträning (1). Swedish Standard Institution, [SIS] (4) utarbetar i dagsläget en svensk standard

för vårdhundar, för att skapa en jämn och hög kvalitet bland vårdhundsteamerna samt för att ge hunden legitimitet inom vården.

I en studie genomförd på patienter med schizofreni, som tillfrågades vilket djur de helst ville träffa inom vården, var hunden det mest populära djuret. En anledning till att inte vilja träffa något djur överhuvudtaget var rädsla för smuts och smittspridning (5).

Zoonoser

Användningen av djur inom vården kräver inte bara att man måste ta hänsyn till människors personliga och kulturella inställningar till djur, utan också överväga risken för allergier, bett och smittor, så kallade zoonoser. WHO:s definition av zoonoser är:

”Alla sjukdomar och infektioner som naturligt smittas mellan människan och ryggradsdjur. Ett zoonotiskt smittämne kan vara en bakterie, ett virus, en svamp eller parasit.”(5,6).

Lagar och regler för zoonoser finns reglerat under zoonoslagen (7). Uppskattningsvis finns det ca 150 olika zoonotiska smittämnen och runt 30 av dessa anses kunna smitta om man använder djur inom vården. De mest mottagliga patienterna för zoonoser är de med mycket hög eller låg ålder och patienter med nedsatt immunförsvar. Trots att djur i vården utgör ett hot för att sprida zoonoser visar forskning att risken för smitta är liten om man följer lämpliga hygienregler och att djuret ständigt screenas på parasiter, hudåkommor och följer passande vaccinationsprogram (6,8,9). I Sverige har vårdhundskolan ett nära samarbete med Astma och Allergiförbundet och för att ta hänsyn till personer med allergier bör man systematiskt välja de enheter där vårdhunden kan arbeta och i vilka rum djuret får vistas (1).

Historik

Under 1700-talet började man på ett mentalsjukhus i England att införa lantdjur inom den psykiatriska vården. Genom ordinerat arbete med djur som kor, hästar och får, ville man erbjuda en meningsfull sysselsättning för patienterna. Det goda resultatet av detta inspirerade andra att starta liknade rörelser på institutioner i andra länder (8,10,11). Florence Nightingale skrev i boken ”Notes of Nursing” om det terapeutiska värdet av att använda djur i omvårdnaden av sjuka patienter (10). I början på 1900-talet började man i USA använda hundar hos patienter med psykiatrisk problematik, därefter upptäckte militären sällskapsdjurens terapeutiska värde och använde dessa hos krigsveteraner som fått svåra psykiska skador under kriget (10). Under 60-talet beskrev psykoterapeuten Boris Levison, hunden som alliansskapare. Han beskrev hur närvaron av hans hund ledde till framsteg i behandlingen och att patienterna fick bättre förtroende för honom då hunden deltog under samtalen (8,10,11).

Tidigare forskning

Alltmer forskning pekar på att kontakt med sällskapsdjur har en positiv påverkan socialt, beteendemässigt, emotionellt och fysiologiskt, genom direkta och indirekta effekter (1,11–13).

Redan på 80-talet presenterades en studie som tydde på att hundägare hade en minskad risk att drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar (15). Senare studier visade också att överlevnaden efter en hjärtinfarkt ökade om patienten hade sällskapsdjur (15,16). I en annan stor studie såg man att äldre djurägare hade lägre nivåer av kolesterol, triglycerin och kortisol än jämförelsegruppen (3,17,18). Coles et al studie (19) genomförd på ineliggande patienter med hjärtsvikt visade på en signifikant förändring i förhållande till jämförelsegruppen. Sänkt blodtryck och förbättrade nivåer av adrenalin och noradrenalin samt sänkt ångestnivå var påvisade effekter hos de patienter som blivit erbjudna hundassisterad intervention i form av tolv minuters besök. Sänkt andningsfrekvens och reducerad smärta är resultat som presenteras i en intervjustudie gjord på ineliggande patienter med medicinsk och kirurgisk problematik som fick hundassisterad intervention där besöken varade omkring tio minuter. Ökad halt oxytocin, sänkt hjärtfrekvens och blodtryck, samt reducerad smärta och förbättrad respiratorisk andning är också påvisade fysiologiska effekter (1–3,12–14,18)

Kontakten med sällskapsdjur uppvisar ett flertal positiva effekter, såväl fysiologiska som psykologiska och sociala. Hundägare som grupp anses ha en avsevärt högre fysisk aktivitet i jämförelser med de som inte har hund och man har sett att hundägare uppfyller sitt dagliga behov av motion (19,20). I en studie genomförd på patienter med demens stimulerade hundassisterad intervention till fysiskt aktivitet (21). Fysisk aktivitet har en positiv effekt på människans psykiska mående och reaktion på stress och det finns en stark koppling till förbättrad buffring mot depression och stress för de som är fysiskt aktiva (2,22). Redan på 1960-talet började man använda hundar i terapi för autistiska barn, då man såg att dessa möjliggjorde för patienterna att prata om svåra händelser (3,23). Vissa forskare menar att djur är naturliga terapeuter då de är icke värderande, visar empati, lyssnar, stödjer och använder sig av icke-verbal kommunikation genom att kunna avläsa signaler och kroppsspråk (2). Hunden som naturlig terapeut beskrivs också i Friesens litteraturstudie (24) där man även uppmärksammade att hunden verkade fungera som ett socialt och emotionellt stöd för barn i terapi och i skola. Hundens förmåga att avläsa subtila signaler har utnyttjats till att bland annat använda hunden till att varna patienter för kommande epilepsianfall (3,23). I en studie genomförd på hundägande patienter med cancer som vårdades inom avancerad palliativ hemsjukvård framkom att hunden fungerade som ett socialt och känslomässigt stöd. Patienterna upplevde att hunden förmedlade kärlek, sällskap och lojalitet. Hunden kritiserade eller

dömde aldrig och gav patienten en känsla av att vara betydelsefull. Patienterna beskrev också upplevelse av lindrad smärta och ökat lugn genom beröring av hunden. Vidare beskrevs att hunden var en orsak till att ta sig ut samt att den ökade chansen till kontakt med andra människor. Existentiella aspekter som att bli sedd och bekräftad beskrevs också (17). Att hunden främjar socialt beteende har också visats i studier genomföra med dementa patienter. Patienterna log och skrattade och visade större glädje i närvaro av en hund (25,26). Hunden som stimulerar till sociala relationer och kontakt finns också beskrivet i ett flertal studier (27,28). Hos dementa med beteendestörningar har närvaron av hund haft en lugnande effekt genom reducerad aggression och agitation (25,28). Flera författare menar också att kontakt med djur minskar ångest, samt ökar välbefinnande hos människor (1–3,25). En lugnande effekt och minskad våldsbänagenhet bland klienter inom kriminalvård och patienter inom missbruksvård har också rapporterats (1). Vidare fann författarna effekter som förbättrad självkänsla, egenkontroll och integration i samhället hos bland annat fysiskt funktionshindrade (2).

För patienter inom psykiatrin finns en ökad risk för hjärt-kärl sjukdomar, hos kvinnor med schizofreni är det den vanligaste dödsorsaken (29). Den beräknade medellivslängden för patienter som vårdas inom psykiatrisk vård är starkt påverkad. Nordiska män och kvinnor med psykiatrisk diagnos lever 20 respektive 15 år kortare än normalbefolkningen (30). Minskad social kontakt och dålig självkänsla och självförtroende är också problem som tillhör patienter med psykiatrisk problematik.

Problemformulering

Det är viktigt att söka ny kunskap för att kunna utveckla och finna nya effektiva omvårdnadsmetoder som påverkar personer positivt psykiskt och fysiskt. Sjuksköterskor utgör en stor del av hälso- och sjukvårdspersonalen och omvårdnad är sjuksköterskans yttersta ansvarsområde. Sjuksköterskan Virginia Henderson (31) definierar omvårdnad som:

”Sjuksköterskans speciella arbetsuppgift består i att hjälpa en individ, sjuk eller frisk, att utföra sådana åtgärder som befördrar hälsa eller tillfrisknande (eller en fridfull död); åtgärder individen själv skulle utföra om han hade erforderlig kraft, vilja eller kunskap. Denna arbetsuppgift skall utföras på ett sätt som hjälper individen att så snart som möjligt återvinna sitt oberoende.”

Liksom all hälso- och sjukvård ska omvårdnad grundas på vetenskaplig evidens och beprövad erfarenhet. Evidensbaserad vård (EBV) kan enligt svensk sjuksköterskeförening (32) beskrivas som både en process och ett förhållningssätt. Det innebär att i varje vårdbeslut vilja tillämpa den vård som har bäst evidens. Processen EBV innebär att ständigt kritiskt granska och söka ny kunskap

samt att ständigt integrera ny forskning med den kliniska erfarenheten. Arbeta med vårdhund i psykiatrisk vård skulle kunna betraktas som en del av omvårdnaden, men i dagsläget saknas sammanställd forskning om vårdhundar inom psykiatrisk vård.

Syfte

Syftet med litteraturstudien är att beskriva hur patienter med psykiatrisk problematik påverkas av vårdhundar.

Frågeställning

Hur påverkas patienter med psykiatrisk problematik av vårdhundar?

METOD

Design

Studien är genomförd i form av en litteraturstudie (33,34).

Datainsamlingsmetod.

Litteratursökningen genomfördes med assistans av en bibliotekarie på medicinska biblioteket, Akademiska sjukhuset på databasen SCOPUS. Sökorden som användes var MeSH-termerna; *Animal-assisted therapy, Animal-assisted intervention, Animal-assisted activity, Dog, Nurs*, Psychiatric, Depression, Schizophrenia, Anxiety, Bipolar disorder.*

Urval

Inklusionskriterier: Vetenskapliga artiklar som berörde vårdhundar hos personer med psykiatrisk problematik granskades. Artiklarna skulle återfinnas på databasen SCOPUS. Artiklarna skulle vara publicerade mellan 1989 och 2012, författade på svenska eller engelska.

Exklusionskriterier: Artiklar skrivna på andra språk än svenska och engelska exkluderades. Studier genomförda endast på patienter med demens exkluderades.

Tabell 1. Presentation av databassökning och resultat.**Sökning genomförd den 120320**

Sökdatabas	Sökord	Fynd	Urval 1	Urval 2
Scopus	Animal-assisted therapy	5609		
Scopus	Dog	150648		
Scopus	Nurs*	408848		
Scopus	Psychiatric	165740		
Scopus	Animal-assisted therapy AND dog	578		
Scopus	Animal-assisted therapy AND dog AND nurs*	37	19	15
Scopus	Animal-assisted therapy AND dog AND Nurs* AND psychiatric	6		
Scopus	Animal-assisted intervention AND dog AND nurs*	8	2	0
Scopus	Animal-assisted activity AND dog AND nurs*	13	5	0
Scopus	Animal-assisted therapy AND dog AND depression	24	6	3
Scopus	Animal-assisted therapy AND dog AND schizophrenia	10	7	4
Scopus	Animal-assisted	30	12	2

	therapy AND schizophrenia			
Scopus	Animal-assisted therapy AND anxiety AND dog	23	7	1
Scopus	Animal-assisted therapy AND bipolar disorder	7	2	0

Fynd:

Urval 1. Efter titel, årtal och språk. - 60 st.

Urval 2. Efter att ha läst Abstract – 25 st.

Urval 3. Efter inklusion och exklusionkriterier samt svar på studiens syfte – 20 st.

Artiklarna valdes ut efter tre urvalsprocesser. I det första urvalet skulle inklusionskriterierna för titel och språk överensstämma med studiens syfte. I andra urvalet skulle abstrakt överensstämma med studiens syfte. För det tredje urvalet lästes artikeln igenom för att granska om innehållet motsvarade litteraturstudiens syfte. Det slutgiltiga resultatet bygger på 20 studier genomförda i Norge, Italien, Belgien, Taiwan, Tyskland, Sydafrika, Spanien, USA, Canada, Israel och Ungern,

Analysmetod

Artiklarna granskades enligt kvalitetsmallar för kvalitativa och kvantitativa studier från Statens beredning för medicinsk utredning [SBU] (35) för att värdera deras kvalitet och trovärdighet. Artiklarnas kvalitet graderades från hög, medelhög till låg kvalitet. Artiklar som uppfyllde mer än 75% av kvalitetsindikatorerna ansågs vara av hög kvalitet, medelhög kvalitet fick studier som uppfyllde 50-75% av kvalitetsindikatorerna, studier med mindre än 50 % bedömdes som låg kvalitet. Artiklar med låg kvalitet uteslöts inte eftersom en bedömning gjordes att innehållet ändå kunde vara av betydelse för litteraturstudien syfte.

Litteraturstudiens frågeställning besvarades dessutom genom att studierna granskades och analyserades genom innehållsanalys (33,36). Artiklarna lästes igenom flera gånger för hitta svar på

litteraturstudiens frågeställning och syfte. Koder togs fram som sedan bildade teman. Dessa teman svarar på magisterarbetets syfte och frågeställning (33,34,36).

Etiska överväganden

Författaren har inte selektera bort eller medvetet tolkat artiklars resultat för att få fram ett specifikt resultat som ligger i författarens egna intressen (33,37).

RESULTAT

Litteraturstudiens resultat presenteras dels i tabellform och dels i teman: Förbättrade psykiatriska symtom, Förbättrad social interaktion, Stärkt självkänsla, självförtroende och självbestämmande.

Resultatets studier representerar länder som USA (38–46) Israel (47,48), Sydafrika (49), Tyskland (50,51), Ungern (52), Spanien (53), Norge (54) Italien (55), Canada (56) och Taiwan (57).

Nedan presenteras resultat i tabellform för att svara på studiens syfte.

Tabell 2. Presentation avseende hur patienter med psykiatrisk problematik påverkas av vårdhundar.

SG= Studiegrupp KG= Kontrollgrupp

Författare Land Årtal	Metod Urval Dataanalys	Syfte	Deltagare Datainsamlingsmetod Förfarande	Resultat	Kvalitet
B Berget S Grepperud (54) Norge 2011	Kvantitativ. Urval: Icke- slumpmässigt Dataanalys: Wilcoxon test.	Syftet med studien var att undersöka åsikter och övertygelser av eventuella behandlingseffekter av hundassisterad intervention på människor med psykiska störningar hos norska läkare och psykologer.	N=476 Bortfall: 43% Datainsamlingsmetod: Enkätundersökning. Läkare och psykologer i Norge rekryterades. Totalt skickade 1100 enkäter ut.	Mellan 56%-84,4% av respondenterna ansåg att hundassisterad intervention var meningsfullt i någon till stor utsträckning. De kategorier som var mest betydelsefulla var förbättrad fysisk kapacitet, minskade symtom som ångest, depression och bättre förmåga att klara sig i vardagen. De sjukdomsgrupper som visade mest lovande resultat var mental retardation neurotiska , stressrelaterade och somatoforma störningar samt affektiva störningar.	Medelhög
F Morretti De Ronchi (55)	Kvantitativ Kontrollerad	Syftet med studien var att mäta effekten av djurterapi på äldre patienter som drabbats av	N =21. SG= 10.	Efter djurterapi förbättrades patienternas beteendestörningar tydligt i bägge grupperna.	Medelhög

<p>Italien</p> <p>2011.</p>	<p>studie</p> <p>Urval: Icke- slumpmässigt</p> <p>Dataanalys: Independent och paired sample t-test.</p>	<p>psyisk ohälsa boende på ett vårdhem i Italien. Resultat på kognitiv funktion, humör och subjektiv uppfattning av livskvalitet.</p>	<p>KG=11.</p> <p>Bortfall=4 st.</p> <p>Datainsamlingsmetod Skattningsskalor; Mini-Mental State Examination,(MMSE) Geriatric Depression Scale, (GDS) samt enkät om självupplevd livskvalitet</p> <p>Studien genomfördes på ett sjukhem för äldre patienter med psykiska sjukdom.</p> <p>Förfarande: 90 min/veckan. Umgås, klappa, promenera och leka med hunden.</p>	<p>Den kognitiva funktionen ökade enligt MMSE. Hälften hade förbättrade depressiva symtom. Självupplevd livskvalitet sågs hos 5 respondenter i studiegruppen och 2 i kontrollgruppen. Tillfredsställelsenkäten rapporterade resultat som roligt, intressant och 9/10 rapporterade en lugnande effekt. 80% av respondenterna ville fortsätta med djurterapi.</p>	
<p>U Lang J Jansen F Wertenaue J Gallinat M Rapp (50)</p> <p>Tyskland</p> <p>2010</p>	<p>Kvantitativ</p> <p>Cross over design.</p> <p>Urval: Icke- slumpmässigt</p> <p>Dataanalys: ANOVA</p>	<p>Syftet var att undersöka om ångestnivåerna hos akut sjuka patienter med schizofreni påverkades av hundassisterad intervju.</p>	<p>N=14</p> <p>Datainsamlingsmetod: State- Trait anxiety inventory, (STAI)</p> <p>Akut sjuka patienter med schizofreni rekryterades från ett sjukhus i Berlin.</p> <p>Förfarande: 1 x 30 min med hund.</p>	<p>Ångestnivåerna enligt STAI hade signifikant reducerats i närvaro av en hund jämfört med kontrollgruppen.</p>	<p>Medelhög</p>
<p>C Chu (57)</p> <p>Taiwan</p> <p>2009</p>	<p>Kvantitativ</p> <p>Randomiserad kontrollerad studie.</p> <p>Urval: Slumpmässigt</p>	<p>Syftet med studien var att undersöka effekten av hundassisterad aktivering med avseende på självkänsla, kontroll över aktiviteter i vardagen och psyko-fysiologiska aspekter hos Taiwanesiska inläggande patienter med schizofreni.</p>	<p>N=30</p> <p>SG=15 KG=15</p> <p>Bortfall = 3</p> <p>Datainsamlingsmetod.</p>	<p>Studiegruppens respondenter uppvisade signifikant förbättrade resultat på självkänsla, självbestämmande, positiva symtom samt emotionell symtom efter 8 veckor. Endast socialt stöd och negativa symtom var inte signifikant förbättrade.</p>	<p>Hög</p>

	Dataanalys. Mann-Whitney U-test.		Självskattningsformulär avseende studiens syfte. Respondenter rekryterades från ett psykiatriskt sjukhus med plats för 600 patienter med schizofreni, demens och mani i Taiwan. Förfarande: 1ggr/veckan, 50 min. 8 sessioner. Med utbildad hund.		
A Hoffman A Hyung Lee F Wertenauer R Ricken J Jansen J Galliant U Lang (51) Tyskland 2009.	Kvantitativ Cross over design. Urval: Icke- slumpmässigt Dataanalys: Wilcoxon test.	Syftet med studien var att undersöka om ångest hos deprimerade inneliggande patienter påverkades i närvaro av en vänlig hund.	N= 12. ST = 6 KG = 6 Datansamlingsmetod: State-Trait Anxiety Inventory, (STAI) Patienter med depression rekryterades från ett universitet sjukhus i Berlin. Förfarande: Studie- gruppen träffades 30 min och patienten fick bestämna nivå på interaktion med hunden själv. Kontrollgruppen fick samtal med hundföraren om patienters upplevelse av husdjur och patientens historia.	En signifikant minskning av ångest före och efter sessionerna återfanns hos studiegruppen. För kontrollgruppen förblev ångesten oförändrad.	Medelhög
M Le Roux R Kemp	Kvantitativ.	Syftet var att undersöka effekten av en sällskapshund hos	N = 16	Depressionssymtomen förbättrades signifikant efter 6 veckors intervention	Medelhög

<p>(49)</p> <p>Sydafrika</p> <p>2009</p>	<p>Kontrollerad studie.</p> <p>Urval: Målmedvetet</p> <p>Analysmetod: Icke-parametriskt, Wilcoxon rank test.</p>	<p>patienter boende på en långvårdsavdelning. Studien var en del av ett större projekt om hundassisterad aktivitet.</p>	<p>SG= 8</p> <p>KG = 8</p> <p>Datansamlingsmetod: Beck Depression interventory. (BDI)</p> <p>Beck anxiety interventory. (BAI)</p> <p>Förfarande: AAA = 30 min umgänge 1gång/vecka. Besök av ett professionellt vårdhundsteam. Forskningspersonerna fick klappa, prata och umgås med hunden.</p>	<p>för studiegruppen.</p> <p>För ångest var skillnaderna inte signifikanta.</p> <p>För kontrollgruppen fann man inga signifikanta skillnader varken på depression eller ångest före eller efter studien.</p> <p>Respondenterna rapporterade att interventionen hade varit positiv för den sociala interaktionen genom att deltagarna senare hade pratat tillsammans om hunden.</p>	
<p>V Villata-Gil</p> <p>M Roca</p> <p>N Gonzales</p> <p>E Doménec</p> <p>A Escanilla</p> <p>M Rosa</p> <p>Asensio</p> <p>M Esteban</p> <p>S Ochoa</p> <p>J Haro</p> <p>(53)</p> <p>Spanien</p> <p>2009</p>	<p>Kvantitativ</p> <p>Randomiserad kontrollerad studie.</p> <p>Urval: Slumpmässigt</p> <p>Dataanalys: Mann whitney U-test, Wilcoxon sign-rank test, Cohens 'c</p>	<p>Syftet var att undersöka effekten av att introducera en tränad terapi hund i ett interventionsprogram anpassat för institutionaliserade patienter med psykiatrisk diagnos.</p> <p>Hypotesen var att man skulle se en förbättrad social kompetens, livskvalitet och negativa symtom hos patienter som medverkat i programmet med hund till skillnad mot kontroll-gruppen som inte hade en hund närvarande.</p>	<p>N = 21</p> <p>SG=12</p> <p>KG=9</p> <p>Bortfall: 14.3%</p> <p>Datansamlingsmetod: Positive and Negative Symtoms Scale (PANS)</p> <p>Living Skills Profile (LSP), Brief World Health Organization Quality of Life Assessment. (WHOQOL-BRIEF), Satisfaction with Treatment Questionnaire (STQ).</p> <p>Patienter ineliggande på en långtidsavdelning på ett sjukhus i Barcelona</p>	<p>Studie-gruppens respondenter uppvisade signifikant förbättring i området social kontakt, och för positiva och negativa symtom.</p> <p>Den totala poängen av PANSS förbättrades.</p> <p>Livskvalitet relaterat till sociala relationer förbättrades signifikant.</p> <p>Det icke-personliga sociala beteendet förvärrades. Hos kontrollgruppen förbättrades de positiva och generella symtomen. Det icke -personliga sociala beteendes förvärrades.</p>	<p>Hög</p>

			Förfarande: 25 sessioner, 2 ggr/v, 45min med certifierad hund. Arbetade efter ett strukturerat interventionsprogram		
M Wesley N Minatrea J Watson (38) USA 2009	Kvantitativ Urval: Slumpmässigt Dataanalys: ANOVA, Cronbach´s alpha och T- test.	Syftet med studien var att undersöka effekten av hundassisterad intervention avseende den terapeutiska alliansen för vuxna missbrukare i gruppterapi.	N = 231 SG = 14 KG = 14 Datainsamlingsmetod: Helping Alliance Questionnaire (HAQ- II) Pet Attitude Scale (PAS) Förfarande: 60 min x 26 sessioner på 3 veckor.	Respondenterna i studiegruppen var mer positiva till den terapeutiska alliansen än kontroll-gruppen. Detta sågs hos både män och kvinnor. Hos patienter som sökt vård själva eller var dömda till vård enligt domstol.	Medelhög
J Rossetti S DeFabiis C Belpedio (39) USA 2008	Kvalitativ Explorativ deskriptiv studie. Urval: Bekvämlighets- urval Dataanalys: Innehållsanalys	Syftet med studien var trefaldig. Att bedöma effekten hos vårdpersonalen efter införandet av djurassisterad terapi. Att dokumentera om djur assisterad terapi påverkar personalen att arbeta kvar. Beskriva hur djurassisterad terapi påverkar vårdpersonalens sätt att införa terapeutiska åtgärder.	N=10 Datainsamlingsmetod: Intervjuer Sjuksköterskor och terapeuter rekryterades från ett sjukhus i Chicago.	Respondenterna beskrev att djurintervention gjorde det lättare att se patienterna ur ett holistiskt perspektiv. Sjuksköterskan kunde också se patientens personlighet genom att se patienten interagera med hunden. Hunden fungerade som en katalysator för social interaktion och ett medel för att engagera patienten i dennes behandling. Hunden förbättrade också den icke-verbala kommunikationen och underlättade samvaron mellan patient och personal.	Hög
S Sockalingam M Li U Krishnadev K Hanson K Balaban (56)	Kvalitativ Fallstudie	Syftet var att presentera ett fall som visar de möjliga fördelar med att använda hundassisterad intervention vid rehabilitering av ett misshandelsoffer med bipolär sjukdom 1 som behandlats för	N = 1 Datainsamlingsmetod: Självskattning samt klinisk observation.	Patienten blev förbättrad på ett flertal områden. Han upplevde att han blev på bättre humör, fick förbättrad syn på livet och ökat spontant tal. Minskad oro och minskad psykomotorisk agitation. Förbättrad sömnkvalitet och bättre	Låg

Canada 2008		resistent depression, samt eventuellt framlägga bevis för effektiviteten av hundassisterad intervention hos patienter med affektiva sjukdomar och nutids historia av trauma.	Patient med bipolär sjukdom. Trauma efter misshandel. Patienten har bristande självförtroende, hjälplös kan ej fatta beslut och behov av konstant uppmuntran. Förfarande: Patienten fick träffa terapihunden dagligen under tre veckor och fick i uppgift att ta hand om hunden, bl.a. genom att gå promenader. Därefter fick han hundassisterad intervention under det kommande året	koncentration, samt större självförtroende och lättare för att fatta beslut. Patientens fysiska hälsa och välbefinnande förbättrades som ett resultat av den motion han fått från att ha promenerat med hunden. Patienten fick också lättare att komma i kontakt med människor.	
I Nathans-Barel P Feldman B Berger I Modai H Silver (47) Israel 2005.	Kvantitativ Kontrollerad studie. Urval: Icke slumpmässigt Dataanalys: ANCOVA, ANOVA	Syftet med studien var att undersöka de positiva effekterna av hundassisterad intervention på anhedoni hos patienter med schizofreni som inte svarar på vanlig behandling. Med hjälp av ett kontrollerat protokoll undersöka om införandet av ett djur i psykosociala terapiesessioner för kroniskt sjuka schizofreni patienter är mer fördelaktigt än standardbehandling. Resultatet fokuseras på anhedoni och den subjektiva upplevelsen av livskvalitet.	N=20 SG = 10 KG = 10 Datainsamlingsmetod: Skattningsskalor som, Snaith-Hamilton Pleasure Scale, (SHAPS), Quality of life enjoyment and satisfaction questionnaire, (QLESQ), subjektive quality of life scale, (SQLS), positive and negative syndrom scale. (PANSS), schedule for the assessment of negative symptoms. SANS Kroniskt sjuka patienter	Anhedonin förbättrades signifikant i studiegruppen. Studiegruppen visade på avsevärd förbättring på utnyttjandet av fritidsfaktorn för QLESQ och en trend för förbättring av motivationsfaktor. Det fanns inga signifikanta skillnader i den andra faktorerna enligt QLESQ eller SQL mellan grupperna. Inga signifikanta skillnader fanns för SANS el PANSS mellan grupperna. Patienterna upplevde att de kände anknytning till hunden och saknade och såg fram emot sessionerna med förväntan. De uttryckte oro för hundens hälsa och välbefinnande. De förberedde sig inför sessionerna och badade och förbättrade deras personliga utseende.	Medelhög

			<p>med schizofreni som varit ineliggande på sjukhus under minst 2 år.</p> <p>Förfarande. 60 min i veckan under 10 v. AAT byggde på ”att delta i samhället” så som förbättra humöret, minska isolering, förbättra kommunikation genom att leka och utveckla ömsesidig acceptans med hunden. Klappa, mata, borsta och ta hunden på promenad.</p> <p>Kontrollgruppen fokuserade på samma sak men hade ej ngn hund närvarande.</p>		
<p>Z Kovác R Kis S Rózsa L Rózsa (52) Ungern 2004</p>	<p>Kvantitativ</p> <p>Urval: Slumpmässigt</p> <p>Dataanalys: T-test</p>	<p>Syftet var att undersöka effekten av hundassisterad intervention hos institutionaliserade patienter med schizofreni. Syftet var att förbättra den adaptiva funktionen och minska den icke adaptiva funktionen genom AAT.</p>	<p>N=7</p> <p>Bortfall= 0</p> <p>Datainsamlingsmetod: Independent living skills survey, (ILSS)</p> <p>Patienter med schizofreni boende på institution för psykiskt sjuka i Budapest.</p> <p>Förfarande: 50 min/vecka, under 9 månader. Patienterna motionerade med hunden,övade sociala situationer som ögonkontakt, ansiktsuttryck och</p>	<p>Sociala färdigheter mätt med ILSS förbättrades avsevärt efter 9 mån med hundassisterad intervention. Signifikant förbättring på färdigheter som hushållsaktiviteter och egen hälsa kunde påvisas.</p>	<p>Medelhög</p>

			koncentration. Matade och trimmade hunden. Avslappningsövningar.		
S Barker A Pandurangi (58) USA 2003	Kvantitativ och kvalitativ. Kontrollerad cross-over design Urval: Icke-slumpmässigt Dataanalys: Pearsons korrelationstest ANCOVA, Squares mean analysis	Syftet med studien var att undersöka om hundassisterad intervention var förenat med reducerad rädsla, ångest, och depression hos psykiatriska patienter före elektrokonvulsiv behandling.	N=35 Datainsamlingsmetod: VASs för ångest, rädsla och depression. Intervju. Vuxna patienter som planerats för ECT på fredagar och passade inkl och exkl kriterierna tillfrågades. Förfarande: Studiegruppen träffade ett vårdhundsteam innan ECT behandling i 15 min. Fokus på att prata om patientens upplevelse av husdjur. Kontrollgruppen fick en tidning att läsa.	Rädslan hos patienterna minskade signifikant efter att ha spenderat 15 min med ett vårdhundsteam innan ECT behandling. Hundassisterad intervention resulterade inte i någon minskad ångest eller depression statistiskt signifikant. 77% rapporterade i intervjun att ångesten dämpades 55 % att depressionen förbättrades och 55 % att rädslan minskade. 71% av respondenterna ville fortsätta med hundassisterad interventionen följande dag.	Medelhög
F Martin J Farnum (41) USA 2002	Kvantitativ Urval: icke slumpmässigt Dataanalys: PEP-R protokoll, T-test.	Syftet med studien var att mäta kvantitativa mått för beteendemässiga och verbala interaktioner mellan barn med autismspektrumstörningar i olika gruppssessioner.	N = 10 Datainsamlingsmetod: Psychoeducational Profile-Revised, (PEP-R test) Videoinspelade sessioner. Barn mellan 3-10 år inom diagnosgrupper PDD rekryterades från det lokala sjukhuset samt från skolan. Förfarande: Tre grupper: 1 med levande, hund en	Respondenterna skrattade mer och gav godis oftare till den levande hunden. De uppträdde gladare, lekfullare och hade mer energi. De var mer benägna att prata med hunden ,initierade fler samtal och var mer benägna att engagera sig i diskussion med terapeuten om hunden än om t.ex. bollen eller låtsashunden.	Medelhög

			med uppstoppad hund och en med boll. 15 min sessioner, 3 st i veckan, 1 vardera. I 15 veckor.		
Y Barak O Savorai S Mavashev A Beni (48) Israel 2001	Kvantitativ Randomiserad kontrollerad studie. Urval: Slumpmässigt Analysmetod: Student -test, Wilcoxon icke parametriska test.	Syftet med studien var att studera effekten av hundassisterad intervention hos äldre patienter med schizofreni som vistas på ett långtidsboende, i en kontrollerad studie under ett år	N= 20. SG= 10 KG = 10 Bortfall = 0 Datansamlingsmetod. Social adaptive functional evaluation, SAFE Studien genomfördes på ett psykiatriskt boende för patienter med schizofreni. Förfarande: AAT= 3 tim 1g /vecka. 3 st AAT vårdhundsförare och en specialist sjuksköterska. Alla respondenter fick en ”egen” hund el katt. ADL modellering, klappa, mata, trimma, bada och lära djuret att gå på en ett led för större rörlighet. Utflykt utanför sjukhusområdet. Sessionerna avslutades med summering av dagen och avsked.	Den sociala funktionen förbättrades signifikant hos studiegruppen. Impulskontrollen förbättrades inte. Instrumentell och självvård förbättrades i båda grupperna men ej signifikant. Den totala poängen av SAFE förbättrades avsevärt för studiegruppen jämfört med kontrollgruppen. Denna var betydande redan efter 6 månader.	Medelhög
T Campbell-Begg (42)	Kvalitativ Urval:	Syftet med studien var att beskriva påverkan av hundassisterad intervention hos	N=6-9 Datansamlingsmetod:	Alla deltagarna konstaterade att förekomsten av hunden i grupper hade underlättat en atmosfär av öppenhet	Medelhög

USA 2000	Målmedvetet Dataanalys. Kvalitativ	en grupp individer som återhämtar sig från missbruk.	Observation och videospelning av 5 sessioner. Patienter på ett behandlingshem som ska genomgå en 21 dagars behandling rekryterades till studien genom målmedvetet urval.	genom att minska ångest rädsla och stress. Hunden hade gett dom möjlighet att utforska och utveckla ömsesidiga mål mot abstinens.	
C Marr L French D Thompson L Drum G Greening J Mormon I Hendersen C Hughes (43) USA 2000	Kvantitativ Urval: slumpmässigt Dataanalys:	Syftet med studien var att använda en kontrollerad forskningsdesign med en etablerad beteendeskala för att utvärdera och utöka effekten av hundassisterad intervention hos vuxna psykiatriskt inläggande patienter med missbruksproblematik.	N = 37 SG = 18 KG = 19 Datainsamlingsmetod: SBS (social behavior scale). Förfarande: Djuren var närvarande varje dag under lektionerna. Patienterna fick integrera med djuren hur d ville. Djuren var hund, kanin , och marsvin.	Studiegruppens patienter interagerade mer med andra patienter än kontrollgruppen. Patienterna i studiegruppen log mer och var nöjdare än kontrollgruppen. Man fann också en signifikant förbättring avseende hjälpsamhet och samarbetsvilja. Efter 4 veckor var patienterna också mer aktiva.	Medelhög
S Barker K Dawson (44) USA 1998.	Kvantitativ Crossover design. Urval: Icke slumpmässigt Dataanalys: Mixed model repeated-measures	Syftet med studien var att undersöka effekten av hundassisterad intervention i gruppssessioner avseende ångestnivåer hos psykiatriskt inläggande patienter. Ett ytterligare syfte var att undersöka om ångestdämpande effekter varierade mellan diagnosgrupper.	N=230 Bortfall=27% Datainsamlingsmetod: Statens Trait Anxiety Inventory, STAI före sessionerna och direkt efter. Patienter som behandlats akut p.g.a psykiatriska besvär blev remitterade och	Inga statistiskt signifikanta skillnader av ångestsänkning återfanns mellan grupperna. Inom gruppen fanns signifikanta skillnader i bägge grupperna. Inom studiegruppen hade patienter med affektiv sjukdom, psykotiska sjukdomar och andra störningar en signifikant minskad ångestnivå. Ingen reducerad ångest återfanns hos patienter med missbruksproblematik. Minskningen av ångest hos patienter med psykotiska symtom var dubbelt så stor vid studiegruppen som vid	Medelhög

			<p>tillfrågade om de ville delta i studien. Studien pågick under en 8 mån period 1996.</p> <p>Förfarande: Studiegruppen hade semistrukturerade gruppssessioner på 30 min där hundföraren pratade allmänt om hunden och patienternas tidigare upplevelser av egna djur. Hunden rörde sig fritt och interagerade med deltagarna el utförde grundläggande lydnesskommandon.</p>	<p>kontrollgruppen.</p> <p>Inom kontrollgruppen hade endast patienter med affektiva störningar en signifikant minskning av ångestnivåerna.</p>	
<p>N Bardill S Hutchinson (45) USA 1997</p>	<p>Kvalitativ Urval: Icke-slumpmässigt Dataanalys: Etnografisk</p>	<p>Syftet var att beskriva hur ungdomar på ett psykiatriskt sjukhus påverkades av en hund</p>	<p>N=30</p> <p>Datainsamlingsmetod: Dagboksanteckningar, journalanteckningar, formella intervjuer, patientobservationer.</p> <p>Patienter ineliggande på en psykiatrisk avdelning för ungdomar.</p>	<p>Ungdomarna beskrev att hunden gjorde avdelningsmiljön vänligare och mindre skrämmande. Den tillförde också en känsla av hemlik miljö.</p> <p>Hunden fungerade som en terapeut som man kunde berätta allt för, som en vän lyssnare och villkorslös acceptare.</p> <p>Hunden fungerade också som katalysator för lärande och undervisning.</p> <p>Ungdomarna tyckte hunden hade ett sjätte sinne då den kände på sig om någon mådde extra dåligt. Hunden fungerade också som distraktion.</p>	<p>Medelhög</p>
<p>R Holcomb M Meacham (46) USA 1989</p>	<p>Kvantitativ Retrospektiv studie. Urval: Slumpmässigt Dataanalys: Deskriptiv analys.</p>	<p>Syftet med studien var att undersöka följande;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Är djurassisterad intervention mer effektivt än någon annan terapi? 2. Medverkar ineliggande patienter mer i djurassisterade interventionsgrupp än i annan grupp terapi? 3. Är djurassisterad intervention attraktivt för patienter med 	<p>Datainsamlingsmetod: Under en två års period sammanställdes hur många patienter som deltagit i de olika grupperna.</p> <p>Förfarande: Gruppen hette "hug a pet"</p>	<p>Djurgruppen var den grupp som hade flest antal deltagande patienter som isolerade sig. Djurgruppen var också den signifikant populäraste gruppen att delta i, både vad gäller effektivitet och antal deltagare.</p>	<p>Medelhög</p>

De teman som bildades genom studiernas gemensamma resultat var, Förbättrade psykiatriska symtom, Förbättrad social interaktion samt Stärkt självkänsla, självförtroende och självbestämmande.

Förbättrade psykiatriska symtom

Många studier visar att psykiatriska symtom som ångest, depression och symtom relaterade till psykossjukdomar reducerades efter en vårdhunds intervention.

Ångest

I sex av litteraturstudiens studier studerade författarna om hundassisterad intervention fungerar ångestreducerande. En statistiskt signifikant ångestreducering återfinns hos hälften av dessa studier (50,51,58). Mätningarna har genomförts på ineliggande patienter på sjukhus eller sjukhem hos patienter med depression eller psykossjukdom. Författarna Barker och Pandurang (40) avsåg mäta hur ångest, rädsla och depression påverkades av att få träffa ett vårdhundteam under en 15 minuters session i direkt anslutning till att patienten skulle genomgå en elektrokonvulsiv behandling (ECT). Statistiskt kunde ingen ångestreducering mätas med mätinstrumentet som användes, men i intervjuer framkom att 77% av patienterna upplevt en ångestreducering. Denna upplevelse återfanns också hos Campbell-Bergs (42) studie där patienter med missbruksproblematik upplevde att närvaron av en hund bland annat minskade ångest och rädsla. En statistiskt signifikant ångestreducering efter en intervention återfanns i Barker och Dawson (44) studie, däremot fann man inte någon signifikant skillnad mellan studiegruppen och kontrollgruppen. I en norsk studie där psykologer och läkare tillfrågats hur de ansåg att vårdhundar påverkade patienter med psykiatrisk problematik beskrivs förbättrade symtom avseende bland annat ångest (54). I Le Doux och Kemps studie återfanns ingen signifikant ångestreducering (49).

Depression

Förbättrade depressionssymtom återfanns hos fem studier (49,55,56,58). I Bergets (54)norska studie framkom att hundassisterad intervention var betydelsefull för att minska depressionssymtom. Socklinghams et al. (56) beskriver i en fallstudie hur en svårbehandlad man med bipolär sjukdom, fick förbättrad livssyn och blev på bättre humör. Det beskrivs också att patientens sömnkvalitet

förbättrades och att patienten fick ökad koncentrationsförmåga. Symtom som minskad oro och motorisk agitation påvisades också.

Psykosymtom

Avseende påverkan av symtom hos patienter med psykosjukdom varierar studieresultaten. I en Israelisk studie med patienter med schizofreni och svårbehandlad anhedoni sågs en signifikant förbättring efter en 10 veckors hundassisterad intervention. Däremot förbättrades inte de positiva eller de negativa symtomen överlag mätt med PANSS (positive and negative syndrome scale) och SANS (schedule for the assesment of negative symtoms) (47). Signifikant förbättrade positiva och negativa symtom mätt med samma instrument återfanns i en spansk studie hos ineliggande patienter (53). Chu et al. (57) påvisar förbättrade positiva symtom men för negativa symtom fanns ingen signifikant förbättring. Patienternas personliga hygien förbättrades i två studier (47,48). Kovács et al. (52) studie beskriver signifikant förbättrade funktioner i det vardagliga livet hos patienter med schizofreni som levt under en längre tid på institution efter hundassisterad intervention under 9 månader.

Social interaktion

Hundassisterad intervention stimulerade och möjliggjorde social interaktion genom förbättrade sociala färdigheter och ökad social funktion hos patienterna (39,42,48,49,52,53). I studien genomförd av Rossetti et al. (39) menade sjuksköterskorna att hunden fungerade som en katalysator för social interaktion då hunden lockade till sig de mest sjuka patienter som i normala fall var mycket svåra att få med på aktiviteter. Liknande resultat presenteras i en studie från USA där det visade sig att gruppen med hund var den terapigrupp som lockade flest patienter och var den populäraste bland de isolerade patienterna (46). I Martins och Farnums (41) studie genomförd med barn med autismspektrumstörningar förbättrades den sociala kontakten mellan barn och terapeut under en hundassisterad interventions session.

Självkänsla, Självförtroende och Självbestämmande

Hundassisterad intervention sågs påverka patienternas självförtroende, självkänsla och självbestämmande (45,53,56,57). Bardill (45) beskriver i sin studie hur patienters självförtroende och självkänsla ökade genom undervisning och lärande, då de fick möjlighet att lära hunden nya tricks stärktes självförtroendet. Patienterna upplevde att detta gav dem en känsla av kontroll i en situation som de i vanliga fall inte kunde styra, vilket ökade deras självbestämmande. Socklinghams (56) fallstudie beskriver hur hundinterventionen förbättrade patientens självkänsla och självförtroende och att detta möjliggjorde för patienten att fatta beslut i vardagen, något som

patienten tidigare behövt assistans med.

DISKUSSION

Hundar inom vård av människor med psykiatrisk problematik har studerats i relativt lite utsträckning. Resultatets artiklar berör patienter med olika psykiatrisk problematik som psykossjukdomar, affektiva sjukdomar, äldrepsykiatriska sjukdomar, neuropsykiatriska sjukdomar och missbruksproblematik. Åldern på respondenterna i de genomförda studierna varierar från barn och ungdomar till vuxna och äldre.

Alla interventioner i de studerade artiklarna påverkade patienterna positivt på många olika områden. Endast en studie beskriver hur variabeln ”non-personal social behavior” förvärrades efter en intervention, vilket dock gällde för både studiegruppen och kontrollgruppen (53). Gemensamma teman som återfanns i studierna var, Förbättrade psykiatriska symtom, Förbättrad social interaktion samt Stärkt självkänsla, självförtroende och självbestämmande.

Litteraturstudien syftar till att undersöka hur patienter med psykiatrisk problematik påverkades av vårdhundar. Trots att forskningen som genomförts angående vårdhundar hos patienter med psykiatrisk problematik är begränsad verkar det dock finnas belägg för att hundassisterad intervention kan påverka patienter med psykiatrisk problematik positivt, fysiologiskt, psykologiskt, socialt, och emotionellt.

Resultatdiskussion

Många studier undersökte hur hundinterventionen påverkade patienternas symtom och samtliga dessa rapporterade någon form av symtomförbättring (42,44,47–51,53–58). Patienter fick reducerad ångest, förbättrade depressionssymtom och hos patienter med psykossjukdom minskade de positiva och negativa symtomen. Vårdhundsinterventionerna påverkade ångestnivåerna hos patienter med psykiatrisk problematik positivt (42,44,51,54,58). Detta var något som också beskrevs hos somatiskt sjuka patienter, där bland annat ineliggande patienter med hjärtsvikt fick sänkta nivåer av noradrenalin och adrenalin samt sänkt ångest (1,3,16). Patienter som inte fick en statistisk signifikant ångestreducering upplevde ändå en minskad ångest (38,42). Det skulle därför vara av intresse med fler studier genomförda med kvalitativ design för att undersöka

patienternas subjektiva upplevelse av ångestreducering. Om hundintervention fungerar ångestreducerande skulle det kunna innebära att hunden kan användas som kompletterande omvårdnadsåtgärd för patienter med ångestproblematik. Kanske skulle det på sikt kunna bidra till att sänka eller dra ner på beroendeframkallande läkemedel som används för att lindra ångest och till viss del ersättas av ”hund på recept” som är helt fritt från biverkningar.

Patienter med schizofreni och svårbehandlad anhedoni fick förbättrade symtom efter hundassisterad intervention (47). Att patienter isolerar sig är också vanligt förekommande då patienten lider av negativa symtom (59). Holcomb och Meachams (46) beskriver i sin studie hur djurgruppen var den terapigrupp som lockade till sig flest deltagare och var den populäraste gruppen hos patienter som isolerade sig. Detta är ett intressant resultat då detta är psykiatriska symtom som ofta är svårbehandlade och orsakar stort lidande hos patienten (60).

Patienternas sociala interaktion förbättrades och de hade lättare att ta kontakt och vara sociala med andra människor (39,44,46,48,49,52,57). Detta gällde bland okända människor men det verkar som att hunden också stimulerade till kontakt patienterna emellan. Hunden blev ett samtalsämne, en gemensam nämnare och en anledning att ta sig ut bland andra människor, något som beskrivs tidigare i ett flertal studier (25–28). Dessa egenskaper skulle kunna användas som en del i en omvårdnadsåtgärd för patienter som har svårt för sociala relationer. Att öva sig i socialt samspel beskrivs i en spansk studie där hunden användes för att träna social kompetens genom att man relaterade till hunden i rollspel. Övningarna kunde bestå i att fråga busschauffören om hunden fick följa med på bussen alternativt att patienten återgav sin beskrivning och tolkning av situationer där hunden varit med (53). Hunden skulle kunna fungera som ett hjälpmedel för patienter att hitta nya sammanhang att ingå i, skaffa bekanta eller bara träna sin sociala förmåga.

Hundinterventionerna stärkte patienternas självförtroende och självkänsla (45,53,56,57). Det beskrevs också i en studie att hunden medverkade till att patienten upplevde ökat självbestämmande i sin vårdssituation (45), något som beskrivits tidigare hos fysiskt funktionshindrade (2). Detta skulle troligtvis vara värdefullt för de patienter som upplever olika former av tvång i samband med vården.

På en avdelning för ungdomar intagna för tvångsvård vistades dagligen en hund. Denna hund påverkade vårdmiljön positivt då den bidrog till en mer familjeliknande miljö som var mindre skrämmande och kändes mer trygg (45). Resultatet är intressant då specialistsjuksköterskan har ett stort ansvar för vårdmiljön och detta skulle kunna vara ett sätt att göra den bättre.

Två studier beskriver hur hundassisterad intervention kan stimulera till fysisk aktivitet genom lek eller promenad med hunden (54,56). Tidigare forskning har visat att hundägare har högre fysisk

aktivitet än de utan hund och hundassisterad intervention främjade fysisk aktivitet hos patienter med demens (21,61). Fysisk aktivitet är betydelsefullt för patienter med psykiatrisk problematik då den har positiv effekt på bland annat depression, ångest och stress (2). Detta resultat torde ha positiv påverkan för de patienter som lider av metabolt syndrom vilket är en vanligt förekommande biverkan av antipsykotisk medicinering. Vårdhundsinterventioner har i tidigasåre studier visat på positiva effekter såsom minskade hjärt-kärl relaterade problem (3,15–18).

Vårdhunden påverkade inte bara patienterna utan också vårdpersonalens syn på patienterna. I studien av Rossetti et al. (39) beskrev sjuksköterskorna att hundassisterad intervention gjorde det lättare att se patienterna utifrån ett holistiskt perspektiv. Sjuksköterskan kunde lättare se patientens personlighet genom att studera hur patienten agerade tillsammans med hunden. Detta är ytterligare ett resultat av interventionen där hunden tycks ha en synergiliknande effekt som påverkar patienterna sekundärt.

Bardill och Hutchinson (45) beskriver hur tilliten till sjuksköterskan stärktes då hon sågs lekande med en vårdhund, vilket visar sig i ytterligare en studie där den terapeutiska alliansen förbättrades till behandlare som hade hund närvarande i samtal med patienter med missbruksproblematik. Ökad terapeutisk allians med en hund närvarande beskrevs för första gången redan under 60-talet i Boris Levisons studie (10,38). En stark terapeutisk allians anses vara en viktig anledning till en framgångsrik behandling hos missbrukande unga patienter (61).

Hundassisterad intervention tycks utifrån litteraturstudiens artiklar enbart visa positiv påverkan med undantag från en studie (53), där den berörda variabeln påverkades negativt både för studiegruppen och kontrollgruppen. Detta skulle kunna tyda på att hundassisterad intervention inte har några biverkningar i sig. Man måste ändå respektera kulturella inställningar, rädslor och allergier samt risken för zoonotiska smittor. Det krävs trots allt att vårdpersonal och patient följer strikta hygienregler för att risken för smitta ska minimeras (1,6,8,9). Man måste också överväga risker som vårdhunden kan drabbas av så som våldsamma patienter, eller patienter med bristande empati som kan skada vårdhunden.

Resultatet baseras på 20 studier genomförda i länder som representerar världsdelar som Europa, Afrika, Amerika och Asien. Detta innebär att patienter med psykiatrisk problematik verkar påverkas relativt lika av hundassisterad intervention oavsett geografiskt ursprung.

De flesta studierna bedömdes vara av medelhög eller hög kvalitet. En svaghet i ett flertal studier var dock få deltagande respondenter, önskvärt vore att man studerat ett större antal patienter. Vad är det då som hunden bidrar med som påverkade patienterna på så många olika sätt? Troligen är svaret på den frågan så komplex att det är svårt att avgöra exakt vad det är som hunden gör. För vissa studier

skulle man kunna tänka sig en Hawthorne-effekt, där patienten ändrar beteende för att de ingår i en studiegrupp och att själva interventionen i sig inte är direkt påverkande (62). Men då de flesta studier använt sig av kontrollgrupper ger det resultatet i dessa genomförda studier viss styrka.

En svaghet som återfanns i vissa studier var att de inte mätte hur många deltagande patienter som ägde eller hade ägt hund eller som var positivt inställda till hundar över lag. Hos vissa studier fanns exklusionskriter som hundrädsla eller hundfobi. Möjligen tackade de personer som inte tycker om hundar nej till att delta i studien eller blev exkluderade. Liknande resultat beskrevs i en Japansk studie där anledningen till att man tackade nej till att delta i djurinterventioner var bland annat att man inte tyckte om djur (5). Det skulle kunna innebära att resultatet endast kan generaliseras till en population som uppskattar djur eller hundar?

I litteraturstudiens inkluderade artiklar används hundinterventionen på olika sätt. Vissa studier har arbetat strukturerat tillsammans med ett vårdhundsteam medan andra har haft en hund tillgänglig på avdelningen utan egentlig struktur. För en del studier har man använt hundintervention individuellt och för andra i grupp. En svaghet i ett flertal artiklar är att den hundassisterade interventionen inte beskrivits tillräckligt detaljerat. Beskrivningen gäller ofta längden på sessioner, samt antal tillfällen men förklarar sällan hur vårdhundsteamet eller hunden arbetat praktiskt tillsammans med patienterna. Detta gör det svårt att bedöma den mest effektiva metoden att använda hundinterventionen på eller om själva utförandet egentligen spelar så stor roll.

Författaren Höök (1,8) beskriver att legitimerad personal ska kunna använda hundassisterad intervention via remiss. Detta kräver en strukturerad modell som borde vara evidensbaserad då hunden ingår i en behandlingsprocess på uppdrag av legitimerad personal.

Metoddiskussion

Litteraturstudiens syfte var att undersöka hur patienter med psykiatrisk problematik påverkades av vårdhundar. Litteraturstudie valdes som metod för att få en samlad evidensbaserad bild utifrån studiens syfte och frågeställning. En litteratursökning genomfördes med assistans av en bibliotekarie, vilket stärker kvaliteten i litteratursökningen (33). Sökningen genomfördes på databasen SCOPUS, som anses vara den största referens- och citeringsdatabasen (63). För att få ihop ett tillräckligt stort material vidgades sökningen genom att söka på specifika diagnoser eller problem som depression, schizofreni, ångest och bipolär sjukdom. Detta är också anledningen till att litteraturstudien innehåller artiklar publicerade från 1989-2012. Det kan ses som en svaghet att studien inkluderar äldre artiklar då man bör eftersträva forskning som är färsk. Ytterligare

sökdata-baser kunde ha genom-sökts för att eventuellt finna mer material till litteraturstudien. Dock anses det ingående materialet vara stort nog för att svara på litteraturstudien syfte och frågeställning.

I urvalsprocessen exkluderades studier som enbart representerade patienter ur diagnosgruppen demens. Detta val berodde på att det redan fanns relativt mycket sammanställt om hur vårdhundar påverkar patienter med dessa sjukdomstillstånd.

Artiklarna har kvalitetsbedömts efter kvalitetsmallar från Statens beredning för medicinsk utredning (SBU), för kvantitativa och kvalitativa artiklar. Artiklarna kvalitetsbedömdes och fick gradering hög, medelhög eller låg kvalitet. Då SBU inte satt upp riktlinjer för hur kvalitetsgraderingen ska fördelas gjordes en egenvald bedömning för hur många procent som en studie skulle uppfylla för att nå de olika kvalitététerna. Detta kan ses som en svaghet då studierna felaktigt kan ha bedömts ha för hög alternativt för låg kvalitet. Artiklar med låg kvalitet uteslöts inte då de ansågs kunna bidra till intressant information till litteraturstudiens syfte och frågeställning.

Slutsats

Litteraturstudien resultat tyder på att hundassisterad intervention tycks vara en biverkningsfri metod som kan förbättra patientens livskvalitet genom ökat fysiskt och psykiskt välbefinnande. Detta verkar gälla oavsett patientens psykiatriska problematik och ålder. Hundassisterad intervention kan ge Förbättrade psykiatriska symtom, Stärkt självkänsla, självförtroende och självbestämmande samt Förbättrad social interaktion hos patienter med psykiatrisk problematik.

Praktisk betydelse

Resultatet av denna studie kan ha betydelse för utformningen av kompletterande omvårdnad hos patienter med psykiatrisk problematik. Önskvärt för framtiden vore att fler kvalitativa studier genomförs för att vidare undersöka patienters och personals uppfattning om vårdhundar.

REFERENSER

1. Höök I, Höök L. Hund på recept : den professionella vårdhunden. Stockholm: Gothia; 2010.
2. Norling I. Djur i vården : om hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och livskvalitet, egenvård och oberoende, avlasta och förbättra vård och omsorg, sänka vårdkostnader och förbättra vårdpersonalens arbetsmiljö. Göteborg :: Sektionen för vårdforskning, Sahlgrenska universitetssjukhuset ;; 2002.
3. Wells DL. Domestic dogs and human health: an overview. *British Journal of Health Psychology*. 2007 Feb;12(Pt 1):145–56.
4. SIS tar fram standarder för vårdhundar - SIS.se - Svensk Standard Standardisering Handböcker Utbildningar [Internet]. [cited 2012 Feb 6]. Available from: <http://www.sis.se/Press/Pressnyheter/SIS-tar-fram-standarder-for-vardhundar/>
5. Iwahashi K, Waga C, Ohta M. Questionnaire on animal-assisted therapy (AAT): The expectation for AAT as a day-care program for Japanese schizophrenic patients. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*. 2007 Jan;11(4):291–3.
6. Brodie SJ, Biley FC, Shewring M. An exploration of the potential risks associated with using pet therapy in healthcare settings. *Journal of Clinical Nursing*. 2002;11(4):444–56.
7. WHO | Zoonoses [Internet]. WHO. [cited 2012 Feb 6]. Available from: <http://www.who.int/topics/zoonoses/en/>
8. Höök I, Höök L. Hund för hälsa : vårdhundens ABC. Vänge: Utomhuset Hälsarhuset förlag;

2010.

9. Khan MA, Farrag N. Animal-assisted activity and infection control implications in a healthcare setting. *The Journal of Hospital Infection*. 2000 Sep;46(1):4–11.
10. Hooker SDR, Holbrook Freeman LR, Stewart PR. Pet Therapy Research: A Historical Review. *Holistic Nursing Practice* October 2002. 2002;17(1):17–23.
11. Macauley BL. Animal-assisted therapy for persons with aphasia: A pilot study. *The Journal of Rehabilitation Research and Development*. 2006;43(3):357.
12. *Manimalisrapporten 2009*. Stockholm: Manimalis; 2009.
13. McNicholas J, Gilbey A, Rennie A, Ahmedzai S, Dono JA, Ormerod E. Pet ownership and human health: a brief review of evidence and issues. *BMJ*. 2005;331(7527):1252.
14. Berget B, Ekeberg Ø, Braastad B. Animal-assisted therapy with farm animals for persons with psychiatric disorders: effects on self-efficacy, coping ability and quality of life, a randomized controlled trial. *Clinical practice and epidemiology in mental health*. 2008;4(1):9.
15. Friedmann E, Katcher AH, Lynch JJ, Thomas SA. Animal companions and one-year survival of patients after discharge from a coronary care unit. *Public Health Reports*. 1980 Aug;95(4):307.
16. Friedmann E, Thomas SA. Pet ownership, social support, and one-year survival after acute myocardial infarction in the Cardiac Arrhythmia Suppression Trial (CAST). *The American Journal of Cardiology*. 1995 Dec 15;76(17):1213–7.
17. Beck-Friis B, Strang P, Beck-Friis A, Lunding H. *Hundens betydelse i vården : erfarenheter och praktiska råd*. Stockholm: Gothia; 2007.
18. Anderson WP, Reid CM, Jennings GL. Pet ownership and risk factors for cardiovascular disease. *The Medical Journal of Australia*. 1992 Sep 7;157(5):298–301.
19. Cole KM, Gawlinski A, Steers N, Kotlerman J. Animal-assisted therapy in patients hospitalized with heart failure. *American Journal of Critical Care*. 2007;16(6):575–85.
20. Serpell J. Beneficial effects of pet ownership on some aspects of human health and behaviour. *Journal of the Royal Society of Medicine*. 1991;84(12):717–20.
21. Mossello E, Ridolfi A, Mello AM, Lorenzini G, Mugnai F, Piccini C, et al. Animal-Assisted Activity and Emotional Status of Patients with Alzheimer's Disease in Day Care. *International Psychogeriatrics*. 2011;23(06):899–905.
22. Craft LL. The effect of exercise on clinical depression and depression resulting from mental illness: A meta-analysis. *Journal of sport & exercise psychology*. 1998;20(4):339–57.
23. Beck-Friis B. *Hundens Betydelse I Vården: Erfarenheter Och Praktiska Råd*. 1. uppl. Stockholm: Gothia; 2007.
24. Friesen L. Exploring animal-assisted programs with children in school and therapeutic contexts. *Early childhood education journal*. 2009;37(4):261–7.

25. Mossello E. Animal-assisted activity and emotional status of patients with Alzheimer's disease in day care. *International psychogeriatrics*. 2011;23(6):899–905.
26. Filan SL. Animal-assisted therapy for dementia: A review of the literature. *International psychogeriatrics*. 2006;18(4):597–611.
27. Cirulli F, Borgi M, Berry A, Francia N, Alleva E. Animal-assisted interventions as innovative tools for mental health. *Annali dell'Istituto Superiore Di Sanità*. 2011;47(4):341–8.
28. Perkins J. Dog-assisted therapy for older people with dementia: A review. *Australasian journal on ageing*. 2008;27(4):177–82.
29. Osby U, Correia N, Brandt L, Ekblom A, Sparén P. Mortality and causes of death in schizophrenia in Stockholm county, Sweden. *Schizophrenia research*. 2000 Sep 29;45(1-2):21–8.
30. Wahlbeck K, Westman J, Nordentoft M, Gissler M, Laursen TM. Outcomes of Nordic mental health systems: life expectancy of patients with mental disorders. *The British Journal of Psychiatry: The Journal of Mental Science*. 2011 Dec;199(6):453–8.
31. Wikipedia contributors. Omvårdnad [Internet]. Wikipedia. Wikimedia Foundation, Inc.; 2012 [cited 2012 May 10]. Available from: <http://sv.wikipedia.org><http://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Omv%C3%A5rdnad&oldid=14991756>
32. Evidensbaserad vård och omvårdnad [Internet]. Available from: http://www.swenurse.se/Documents/Publikationer%20pdf-filer/OM.Evidensbaserad.vard_web.pdf
33. Forsberg C, Wengström Y. Att göra systematiska litteraturstudier : värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning. Stockholm: Natur & Kultur; 2008.
34. Polit DF, Beck CT. Nursing research : generating and assessing evidence for nursing practice. Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins; 2008.
35. Sahlgrenska Universitetssjukhuset - Granskningsmallar. [cited 2012 May 5]; Available from: <http://www.sahlgrenska.se/SU/Forskning/Medicinska-biblioteken/Evidensbaserad-varld-HTA/Granskningsmallar/>
36. Graneheim U. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*. 2004 Feb;24(2):105–12.
37. Regler och riktlinjer för forskning. Vetenskapsrådet och Uppsala universitet. www.codex.uu.se.
38. Wesley MC. Animal-assisted therapy in the treatment of substance dependence. *Anthrozoös*. 2009;22(2):137–48.
39. Rossetti J. Behavioral health staff's perceptions of pet-assisted therapy: An exploratory study. *Journal of psychosocial nursing and mental health services*. 2008;46(9):28–33.
40. Barker SB. Effects of animal-assisted therapy on patients' anxiety, fear, and depression before ECT. *Journal of ECT*. 2003;19(1):38–44.

41. Martin F, Farnum J. Animal-assisted therapy for children with pervasive developmental disorders. *Western Journal of Nursing Research*. 2002 Oct;24(6):657–70.
42. Campbell-Begg T. A Case Study Using Animal-Assisted Therapy to Promote Abstinence in a Group of Individuals Who Are Recovering from Chemical Addictions, *Journal of Addictions Nursing, Informa Healthcare*. 2000;12(1):31-35.
43. Marr CA. Animal-assisted therapy in psychiatric rehabilitation. *Anthrozoös*. 2000;13(1):43–7.
44. Barker SB, Dawson KS. The Effects of Animal-Assisted Therapy on Anxiety Ratings of Hospitalized Psychiatric Patients. *Psychiatric Services*. 1998 Jun 1;49(6):797–801.
45. Bardill N, Hutchinson S. Animal- Assisted Therapy With Hospitalized Adolescents. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*. 1997 Jan 1;10(1):17–24.
46. Holcomb R, Meacham M. Effectiveness of an Animal-Assisted Therapy Program in an Inpatient Psychiatric Unit. *Anthrozoos: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*. 1989;2(4):259–64.
47. Nathans-Barel I, Feldman P, Berger B, Modai I, Silver H. Animal-Assisted Therapy Ameliorates Anhedonia in Schizophrenia Patients. *Psychotherapy and Psychosomatics*. 2005;74(1):31–5.
48. Barak Y. Animal-assisted therapy for elderly schizophrenic patients: A one-year controlled trial. *The American journal of geriatric psychiatry*. 2001;9(4):439–42.
49. Le Roux MC, Kemp R. Effect of a companion dog on depression and anxiety levels of elderly residents in a long- term care facility. *Psychogeriatrics*. 2009 Mar 1;9(1):23–6.
50. Lang UE, Jansen JB, Wertenuer F, Gallinat J, Rapp MA. Reduced anxiety during dog assisted interviews in acute schizophrenic patients. *European Journal of Integrative Medicine*. 2010 Sep;2(3):123–7.
51. Hoffmann AOM, Lee AH, Wertenuer F, Ricken R, Jansen JJ, Gallinat J, et al. Dog-assisted intervention significantly reduces anxiety in hospitalized patients with major depression. *European Journal of Integrative Medicine*. 2009 Oktober;1(3):145–8.
52. Kovács Z, Kis R, Rózsa S, Rózsa L. Animal-Assisted Therapy for Middle-Aged Schizophrenic Patients Living in a Social Institution. A Pilot Study. *Clinical Rehabilitation*. 2004 May 1;18(5):483–6.
53. Villalta-Gil V, Roca M, Gonzalez N, Domènec E, Cuca, Escanilla A, et al. Dog-Assisted Therapy in the Treatment of Chronic Schizophrenia Inpatients. *Anthrozoos: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*. 2009;22(2):149–59.
54. Berget B. Animal-Assisted Interventions for psychiatric patients: Beliefs in treatment effects among practitioners. *European journal of integrative medicine*. 2011;3(2):e91–e96.
55. Moretti F, De Ronchi D, Bernabei V, Marchetti L, Ferrari B, Forlani C, et al. Pet therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics*. 2011 Jun 1;11(2):125–9.
56. Sockalingam S, Li M, Krishnadev U, Hanson K, Balaban K, Pacione LR, et al. Use of Animal-Assisted Therapy in the Rehabilitation of an Assault Victim with a Concurrent Mood Disorder.

Issues in Mental Health Nursing. 2008 Jan;29(1):73–84.

57. Chu C-I. The effect of animal-assisted activity on inpatients with Schizophrenia. *Journal of psychosocial nursing and mental health services*. 2009;47(12):42–8.
58. Barker SB, Pandurangi AK, Best AM. Effects of animal-assisted therapy on patients' anxiety, fear, and depression before ECT. *The Journal of ECT*. 2003 Mar;19(1):38–44.
59. Herlofson J, Ekselius L. *Psykiatri*. Lund: Studentlitteratur; 2009.
60. Tamminga CA, Buchanan RW, Gold JM. The role of negative symptoms and cognitive dysfunction in schizophrenia outcome. *International Clinical Psychopharmacology*. 1998 Mar;13 Suppl 3:S21–26.
61. Håkansson M. HÄLSOEFFEKTER AV SÄLLSKAPSDJUR INKL HÄSTAR-. 2010; Available from: www.vardalinstitutet.net, Tematiska rum.
62. McCarney R, Warner J, Iliffe S, van Haselen R, Griffin M, Fisher P. The Hawthorne Effect: a randomised, controlled trial. *BMC Medical Research Methodology*. 2007;7(1):30.
63. Utbildning och forskning i världsklass - Uppsala universitet [Internet]. [cited 2012 Jun 9]. Available from: <http://www.uu.se/>